

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.2.1 Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy reflektujúc potreby trhu práce
3. Prijímateľ	Stredná odborná škola Pruské, Pruské 294
4. Názov projektu	Industry 4.0-prepojenie teórie s praxou
5. Kód projektu ITMS2014+	312010AIN7
6. Názov pedagogického klubu	Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	Mgr.Janka Hajdúchová
8. Školský polrok	Druhý polrok 2022/2023
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	http://www.sospruske.sk/prepojenie-teorie-s-praxou/pedagogicky-klub-citateľskej-gramotnosti-a-kritickeho-myslenia.html?page_id=10540

10.

Úvod:

Čitateľská gramotnosť predstavuje porozumenie, aplikovanie a posudzovanie textu za účelom dosiahnutia cieľov jedinca, rozšírenie jeho znalosti a potenciálu a aktívnu účasť v spoločnosti. Vychádzajúc z odporúčania Strategického rámca Európskej spolupráce vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020) sme zostavili plán rozvoja čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia ako prierezovej témy.

ET 2020 odporúča:

1. Čitateľská gramotnosť je nevyhnutnou podmienkou pre získanie kľúčových kompetencií a pre dosiahnutie ďalších dôležitých cieľov vzdelávania a odbornej prípravy. Odporúčanie ET 2020: zavedenie nových foriem učenia, využívanie nových výučbových technológií, ktoré zvyšujú úroveň čitateľskej gramotnosti. Pedagogickým zamestnancom sa odporúča pracovať v tímoch, v ktorých bude prebiehať vzdelávanie vedúce k zvýšeniu úrovne gramotnosti prostredníctvom zdieľania poznatkov, vo forme Best Practice, Odborných pedagogickým skúseností a pod.
2. Čitateľskú gramotnosť je potrebné rozvíjať prierezovo, naprieč vzdelávacími oblasťami.

Plán pedagogického klubu bol zostavený aj na základe skúseností európskych SOŠ, ktoré odporúča ET 2020:

- o Tréning porozumenia informatívnych textov
- o Tréning čitateľských stratégií,
- o rozvoj metakognície,

o špirálovitý nácvik -3S,
o Aplikácia autentických didaktických situácií v rozvoji čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia,
a ďalšie.

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia – prierezové témy bol vytvorený pedagogickými zamestnancami.

Klub funguje od januára 2023 do júna 2023 (spolu 6 mesiacov) a jeho udržateľnosť vychádza z koncepcie modelu SOŠ v Systéme duálneho vzdelávania, ktorého súčasťou sú „riešiteľské rady“ tímov pre predmetné vzdelávacie oblasti.

Spôsob organizácie: stretnutia 2 krát do mesiaca. Dĺžka jedného stretnutia: 3 hodiny.

Zrealizované stretnutia pedagogického klubu:

február 2023 - 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod., 09. februára 2023, 23. februára 2023,
marec 2023 - 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod., 09. marca 2023, 23. marca 2023,
apríl 2023 - 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod., 13. apríla 2023, 20. apríla 2023,
máj 2023 - 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod., 04. mája 2023, 18. mája 2023,
jún 2023 - 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod., 01. júna 2023, 15. júna 2023.

Varianta klubu: pedagogický klub s výstupmi.

Zameranie pedagogického klubu:

Pedagogický klub sa zameriaval na rozvoj čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia v rámci vzdelávacích oblastí, ako prierezovej témy.

Cieľom realizácie aktivít pedagogického klubu je zvýšenie odborných kompetencií pedagogických zamestnancov pre ďalšie zvyšovanie úrovne čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia žiakov naprieč vzdelávaním. Čitateľská gramotnosť je dôležitou schopnosťou žiaka a nevyhnutným predpokladom pre ďalší osobnostný a profesijný rast žiaka.

Žiak s primeranou úrovňou čitateľskej gramotnosti dokáže:

- Hľadať súvislosti medzi javmi.
- Pýtať sa a hľadať odpovede.
- Vytvárať vizuálne a iné, zmyslové predstavy (myslieť abstraktne).
- Vytvárať hodnotiace posúdenia.
- Identifikovať najdôležitejšie myšlienky v texte (kriticky myslieť).
- Vytvárať syntézu poznania.

Čitateľská gramotnosť a kritické myslenie, ako prierezové témy naprieč vzdelávacími oblasťami SOŠ sú dôležitým faktorom dosiahnutia primeranej úrovne deskriptorov príslušnej kvalifikácie, ktorú stredná odborná škola zastrešuje poskytovaním študijných / učebných odborov a ich odborným zameraním.

Úspešná implementácia prvkov systému duálneho vzdelávania je v úzkom spojení s dosiahnutím primeranej úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov (deskriptory: samostatnosť, samostatná práca žiaka, porozumenie textu, schopnosť prijať zodpovednosť za svoju prácu, vytvoriť analýzu textu, syntézu údajov, práca s nesúvislým textom, primerane rozvinuté sociálne kompetencie).

V rámci činnosti pedagogického klubu sme sa zameriavali na najefektívnejšími metódami a stratégiami pre rozvoj čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia.

Čitateľská gramotnosť má dve hlavné línie:

- základná
- kritická

Základná zahŕňa znalosti, schopnosti, postoje uplatňované pri výbere textu a samotné čítanie s porozumením.

Kritická čitateľská gramotnosť zahŕňa znalosti, schopnosti a postoje pri hodnotení informácií v texte s ohľadom na jeho obsahovú a formálnu stránku (napr. argumentácia), posudzovanie obsahu textu porovnávaním s vlastnými skúsenosťami, spôsob čítania a stratégia práce s textom. Obe zložky sú neoddeliteľné a vzhľadom ku komplexným potrebám spoločnosti a trhu práce sú pre absolventov SOŠ nevyhnutné.

Ďalšie činnosti, ktoré boli realizované v rámci pedagogického klubu:

- Tvorba Best Practice.
- Prieskumno-analytická a tvorivá činnosť týkajúca sa výchovy a vzdelávania a vedúca k zlepšeniu a identifikácii OPS.
- Výmena skúseností pri aplikácii moderných vyučovacích metód.
- Výmena skúseností v oblasti medzi-predmetových vzťahov.
- Tvorba inovatívnych didaktických materiálov.
- Diskusné posedia a štúdium odbornej literatúry.

Stručná anotácia

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia- prierezové témy sa zaoberal nasledujúcimi témami:

- tvorba a zdieľanie Best Practice – efektívne metódy vzdelávania zvyšujúce úroveň čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia,
- diskusné posedenia,
- zásady tvorby OPS, prezentácia OPS,
- metódy práce s textom a tvorba inovatívnych materiálov,
- práca s odborným textom -INSERT, skladanie textu, kľúčové slová, SQ4R,
- Brainstormingové metódy, kognitívne metódy, komunikačné metódy.

Kľúčové slová Čitateľská gramotnosť, kritické myslenie, metódy, inovácie, Best Practice.

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Zámerom nášho výstupu je popísať aktivity zrealizované učiteľmi, členmi pedagogického klubu na zasadnutiach pedagogického klubu čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia – prierezové témy.

Priblíženie témy:

Výkony slovenských žiakov v čitateľskej gramotnosti sa nachádzajú pod priemerom zúčastnených krajín OEC, čo znamená, že títo žiaci nedisponujú ani najzákladnejšími čitateľskými zručnosťami, ktoré sú tak potrebné pre ďalšie vzdelávanie. Pokles vedomostnej úrovne sa týka takmer všetkých typov škôl. Nedostatočná úroveň kritického myslenia sa prejavuje v rôznych oblastiach života, v šírení hoaxov, neoverených správ, čo je v protiklade k vedeckému poznaniu a heuristickým metódam.

Jadro:
Popis témy/problém

Čitateľská gramotnosť predstavuje základnú kompetenciu, bez ktorej človek nie je schopný úplnej socializácie. V Národnej správe PIAAC Slovensko 2013 je definovaná ako schopnosť pochopiť, posúdiť a používať písaný text a používať ho v spoločnosti, dosahovať jeho prostredníctvom ciele a využívať ho na osobný rozvoj. Obsahuje zručnosti, ktoré umožňujú dekodovať písané slová a vety až po pochopenie, interpretáciu a posúdenie celého textu.

Až 14% dospelých na celom svete nemá základné zručnosti v čítaní a písaní. Túto informáciu zverejnilo UNESCO vo svojej novej správe o inklúzii vo vzdelávaní. Príčiny tohto stavu sú rôzne: chýbajúce vzdelávanie v ranom veku, vplyv konfliktov a nestability, migračné cesty ale aj neprístupnosť kvalitného vzdelávania v materinskom jazyku. Tí, ktorí sú vylúčení zo vzdelávacieho systému v ranom veku, sú často po zvyšok svojho života znevýhodnení.

Čitateľská gramotnosť je komplexný súbor čitateľských zručností potrebných na efektívnu prácu s textom. Cieľom rozvíjania čitateľskej gramotnosti je taký čitateľ, ktorý disponuje čitateľskými kompetenciami, ktoré mu umožňujú pracovať s rozličnými druhmi textov používaných na rôzne účely.

Čitateľské kompetencie zahŕňajú:

- techniku čítania,
- schopnosť a proces pochopenia textu,
- schopnosť identifikovať informácie v texte, hodnotiť prečítané, zapamätať si myšlienky textu, reprodukovať text, dedukovať na základe textu, utvoriť si úsudok,
- schopnosť logicky spájať súvislosti, vyvodiť hlavné myšlienky, poučenia, závery,
- schopnosť konštruovať myšlienky nad rámec textu a spájať ich v kontexte s predošlými poznatkami a vedomosťami.

Čítanie teda zahŕňa nielen zvládnutie techniky čítania, ale aj intelektuálne spracovanie informácií a ich praktické uplatnenie, využitie v každodennom živote.

Záver:

Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

Považujeme za dôležité a odporúčame rozvíjať báзовú čitateľskú gramotnosť žiakov. Báзовú (základnú) gramotnosť charakterizuje schopnosť človeka čítať a dekodovať významy prečítaného. Informácie sa ukladajú do pamäti a podľa potreby sa viac alebo menej modifikovane reprodukovujú. Výkon sa posudzuje podľa rýchlosti čítania, chybovosti, plynulosti a zisťuje sa jednoduché porozumenie textu.

Čitateľskú gramotnosť definuje model funkčnej gramotnosti ako schopnosť spracovať textové informácie.

Spracovanie sa realizuje procesmi (činnosťami):

- identifikovanie hierarchie informácií v texte,
- odlišovanie dôležitých informácií od marginálnych,
- hľadanie vzťahov medzi hlavnou myšlienkou a podpornými informáciami,
- komprimovanie (stláčanie) textu,
- vyvodenie záverov z textu,
- extrahovanie explicitných a implicitných informácií (čítanie medzi riadkami),
- hodnotenie využitia, užitočnosti, novosti, spoľahlivosti a pravdivosti informácií a kritická reflexia.

V tomto modeli gramotnosti žiak nie je konzument textu, ale je jeho aktívnym spracovateľom. K porozumeniu textu sa žiak dostáva analýzou, syntézou a hodnotením informácií, čo môže významne pomôcť pri využití takto získaného informačného jadra textu pri jeho aplikácii na rôzne účely podľa vzdelávacích potrieb žiaka.

Z modelu funkčnej gramotnosti vychádzajú aj požiadavky na e-gramotnosť, schopnosť používať elektronické médiá – počítač, mobil a ich vybavenie – textový editor, tabuľkový procesor, internet, CD-ROM a email a kriticky hodnotiť zdroj a obsah elektronických informácií.

Predchádzajúce modely definujú gramotnosť ako univerzálnu – globálnu kompetenciu človeka. Protikladom týchto modelov je chápanie gramotnosti ako sociálno-kultúrneho javu. Podľa tohto modelu nie je gramotnosť neutrálna, všeobecná, ale naopak je špecifická, vždy zviazaná s konkrétnou kultúrou, je to sociálno-kultúrny jav.

Považujeme za dôležitý a odporúčame rozvoj nasledovných kompetencií čitateľskej gramotnosti:

1. schopnosť komunikovať a kooperovať,
2. schopnosť riešiť problémy a byť kreatívny,
3. samostatnosť a výkonnosť,
4. schopnosť prijať zodpovednosť,
5. schopnosť premýšľať a učiť sa,
6. schopnosť zdôvodňovať a hodnotiť.

Odporúčame vo vyššej miere implementovať do edukácie tieto komunikačné metódy:

Nájdí svoje miesto

Do komunikačných alebo tiež evokačných metód môžeme zaradiť aktivitu Nájdí svoje miesto.

K realizácii sú potrebné určité značky, texty či témy rozmiestnené po učebni. Žiaci si vyberú z ponúkaných možností a prejdú k vybranej téme. Týmto sa vytvoria skupinky pre diskusiu. Žiaci spolu hovoria o tom, prečo si vybrali túto tému/text a v závere aktivity zhrnú vyučujúcemu, k akým záverom sa dopracovali.

Debata

Učiteľ navodí tému/text, ku ktorej žiaci demonštrujú svoj postoj (som proti, som pre, alebo nie som rozhodnutý). Učiteľ ich podľa toho rozdelí do skupín a každá skupina vyberie prvého rečníka. Ten uvedie dôvody a argumenty pre postoj celej skupiny. Tieto zhrnutia (v piatich, šiestich vetách) sú úvodom do nasledujúcej diskusie. Takáto diskusia má obvyklé pravidlá:

- na úvodný príspevok sa nereaguje,
- keď niekto hovorí, ostatní poslúchajú.

Ak chce niekto reagovať, jedná na základe svojich poznámok, ku ktorým sú žiaci vedení (napr.

metóda INSERT)

- jednotlivé reakcie majú časový limit (najlepšie vizualizovaný napr. presýpacími hodinkami)
- rečníci za skupinu sa môžu radiť, vymieňať, brať si time out apod. podľa učiteľom určených pravidiel. V záverečnej reči (ktorá je výsledkom skupinovej práce) potom rečník z každej skupiny prednesie argumenty (opäť spísané a spracované celou skupinou), uvádza reakcie a protiargumenty vyťažené z diskusie a hľadá konsenzus s druhou skupinou formou návrhov a riešenia problematiky.

Názorová škála

Relatívne jednoduchá metóda, ktorá sa vo výuke využíva napr. pri diskusiách o kontroverzných textoch, je názorová škála. Jej výhodou je spojenie s pohybom v triede. Najprv učiteľ určí priestor pre vytvorenie škály áno - nie (alebo pre -proti). Na ľavej strane sa sústreďia žiaci pokiaľ odpovedia áno. V strede sa postaví žiaci, ktorí nemajú na otázku jasný názor, a vpravo sa pohybujú žiaci so zápornou odpoveďou. Potom, čo učiteľ zadá otázku žiaci prejdú na svoje pozície. Po diskusii nad položenou otázkou môžu žiaci svoje pozície meniť.

Brainstorming (búrka mozgov)

Brainstorming je jednoduchá skupinová vyučovacia metóda nenáročná na čas, prípravu, realizáciu i pomôcky a stredne náročná na vedenie žiakov, spracovanie a využitie výsledkov práce. Jej princíp spočíva v tom, že žiaci vyjadrujú svoje názory na zadanú tému. Pomáha rozvíjať slovnú zásobu, kompetencie k riešeniu problémov (sústredenosť na tému, návrhy riešenia), komunikačné kompetencie (výstižné vyjadrovanie, aktívne počúvanie, rešpektovanie pravidiel v skupine) i osobnostné a sociálne kompetencie (zvyšovanie sebavedomia, zlepšovanie klímy v triede). Je vhodná na ktorúkoľvek časť vyučovacej hodiny. Skupinu tvorí celá trieda, učiteľ zvolí spomedzi žiakov iba zapisovateľa, prípadne i pozorovateľa.

Z oblasti kognitívnych metód odporúčame na základe našich skúseností vo vyššej miere implementovať:

Cyklus 5-E

Učebný cyklus 5-E je model, ktorý podporuje bádateľskú činnosť v triede, triednu diskusiu a využívanie práce s textom. Päť anglických E znamená zaujatie (engage), bádanie (explore), vysvetlenie (explain), podrobné rozpracovanie (elaborate) a vyhodnotenie (evaluate). Tieto etapy hovoria učiteľovi ako má postupovať a aká činnosť bude reprezentovať jednotlivé etapy.

Metóda CNB

Metóda CNB (collective notebook) je metóda spoločného zápisníka. Každý žiak do zápisníka zapisuje nové myšlienky či nápady k súčasne riešenému problému alebo úlohe. Žiaci nesmú zapísať do zápisníka rovnakú myšlienku dvakrát a je možné použiť aj rôzne zdroje odbornej literatúry. Žiak teda môže do zápisníka zapisovať viackrát, pokiaľ ho napadne nová myšlienka alebo si ju naštuduje z literatúry alebo iných zdrojov. Tento zápisník si žiaci môžu viesť rôzne dlhú dobu, záleží predovšetkým na rozsiahlosti problému alebo na dĺžke projektovej výuky a pod. Po uplynutí stanovenej doby žiaci myšlienky a nápady vytriedia a vyvodí z nich závery, napríklad formou expertných skupín. Tie potom spoločne s učiteľom prediskutujú.

Šesť dobrých sluhov

Kognitívna metóda, ktorá sa snaží naučiť žiakov pri riešení problému pracovať systematicky. Jednotlivé otázky stimulujú nápady a vedú k lepšej komunikácii, zvyšujú kreativitu a umožňujú pristúpiť k problému z rôznych uhlov. Učiteľ zadá tému alebo predloží text a pod. a žiak (alebo dvojica, alebo skupina) sa snaží premyslieť nasledujúce kategórie otázok:

1. Kto? (Kto to používa? Kto je do veci zapojený?)
2. Čo? (Čo je to? Čo sa stalo alebo stane?)
3. Kedy? (Kedy sa to stane? Ako dlho to bude trvať?)
4. Kde? (Kde sa to stalo? Kde by sa to malo stať?)
5. Prečo? (Aký to má dôvod? Prečo sa to stalo práve takto?)
6. Ako? (Ako tomu máme rozumieť? Ako tomu môžeme pomôcť?)

Best Practice

Kľúčová kompetencia efektívnej komunikácie a jej overenie:

Odporúčame implementovať tabuľku na určenie vstupnej úrovne kompetencie a pre ďalšie nastavenie rozvoja:

Kľúčová kompetencia: efektívna komunikácia

úroveň	charakteristika
0	Formulovanie myšlienok v písomnej aj v ústnej forme je značne problematické; Schopnosť aktívneho počúvania je veľmi nízka; Poskytovanie informácií ostatným je sporadické, kusé a náhodné.
1	Formulovanie myšlienok v písomnej podobe je spojené s problémami; Evidentné sú aj problémy s aktívnym počúvaním.
2	V bežných situáciách jasne a zrozumiteľne formuluje svoje myšlienky v písomnej aj v ústnej forme; Zdieľať informácie; Reaguje primerane v rôznych situáciách; Jeho komunikácia nie je vždy presvedčivá.
3	Jasne a zrozumiteľne formuluje svoje myšlienky; Reaguje asertívne na vzniknutú situáciu; Dokáže svojím prejavom zaujať ostatných; Toleruje názory ostatných.
4	Formulovanie myšlienok v ústnej aj v písomnej forme je na veľmi dobrej úrovni; Vie sa zdravo a prirodzene presadiť v rozhovore; Dokáže sa prezentovať pred skupinou; Dokáže otvorene komunikovať; Víta a rozvíja názory druhých; Vyžaduje spätnú väzbu.
5	Formulovanie myšlienok v ústnej aj v písomnej podobe je na výbornej úrovni; Zdravo a prirodzene sa vie presadiť v diskusii; Prezentuje sa presvedčivo a aj na veľkých podujatiach; Vie pracovať so spätnou väzbou.

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	Ochrana osobných údajov
12. Dátum	
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	
15. Dátum	
16. Podpis	